

S. AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

* SERMO XLVII.

* *Aliàs in*
tom. 9.
a

De a ovibus, in Ezechiel cap. 34. ab illis
verbis: Et vos oves meæ, &c. usque: Et ego
vester, dicit Dominus Deus. Contra
Donatistas.

CAPUT I.
Oves pas-
cuæ & ma-
nuum Dei
sumus.*Psal. 94. 6.*
& 7.

I. VERBA quæ cantavimus, continent
professionem nostram, quia oves Dei sumus;
nec importunè poscimus cum lacrymis ejus
misericordiam, cujus oves sumus. Diximus
enim: *Ploremus ante Dominum, qui fecit*
nos; quoniam ipse est Dominus Deus nos-
ter. Ne quisquam plorans se exaudiri posse
desperet, commemorata est necessitudo quæ-
dam exaudiendi nos Deo: *Quoniam ipse est*
Dominus Deus noster, qui fecit nos. Ille
Deus noster: nos populus pascuæ ejus, &
oves manuum ejus. Pastores homines, vel
etiam patres-familias domini pecorum, oves
quas habent, non ipsi fecerunt: oves quas
pascunt, non ipsi creaverunt: noster autem
Dominus Deus, quia Deus & creator est,
fecit sibi oves quas habeat, & quas pascit:
nec alter instituit, quas ipse pascit; nec quas
ipse instituit, alter pascit. Ploremus ergo
ante illum. Neque enim in bono sumus, cum
in

a Loca ex hoc Tractatu refert Florus ad Rom. I. &
Galat. I.

in hoc sæculo sumus. Cum enim placebimus *Psal. 114.*
Domino in regione vivorum, tunc detergen- *8. & 9.*
tur lacrymæ nostræ, & dicemus ei laudes,
qui nos exemit de vinculis mortis, pedes nos-
tros à lapsu, oculos nostros à lacrymis, ut
placeamus Domino in regione vivorum: quia
difficile est ut ei placeatur in regione mortuo-
rum. Est autem & hîc unde illi placeamus,
ejus misericordiam in nos deprecando, à pec-
catis nos, quantum possumus, abstinendo;
in quantum autem non possumus, confiten-
do atque plangendo. Ita in hac vita sumus
sperantes aliam vitam, plorantes in spe: imò
plorantes in re, gaudentes in spe.

2. Professi ergo in hoc cantico, quia oves *Pastoris*
ejus sumus, populus pascuæ ejus, oves ma- *vox cum*
nuum ejus; audiamus quid ad nos loquatur, *tremore*
tamquam ad oves suas. Pridem pastoribus lo- *audienda.*
quebatur superiore lectione: præsentem autem
& hodiernam ovibus loquitur. In illis ergo ejus
verbis nos cum tremore audiebamus, vos cum
securitate: quid ergo in istis verbis hodie-
nis? Numquid vicissim nos cum securitate,
vos cum tremore? Non utique. Primò, quia
etsi pastores sumus, pastor non solum quod
dicitur ad pastores, cum tremore audit, sed
etiam quod dicitur ad oves. Si enim securus
audit quod ad oves dicitur, non est illi cura
de ovibus. Deinde jam & tunc diximus ca-
ritati vestræ, duo quædam in nobis esse con-
sideranda: unum quod christiani sumus; al-
terum, quod Præpositi sumus. Quod ergo
Præpositi sumus, inter pastores deputamur,
si boni sumus: quod autem christiani sumus,
& nos vobiscum oves sumus. Sive ergo Do-
minus pastoribus loquatur, sive ovibus, nos
omnia cum tremore oportet audire: nec re-
cè-

cedat sollicitudo de cordibus nostris, ut plo-
remus ante Dominum qui fecit nos.

CAPUT II.
Gregis Dei
securitas.
Ezech. 34.
17.

3. AUDIAMUS itaque, fratres, unde Do-
minus oves improbas corripiat, & quid pro-
mittat ovibus suis. *Et vos*, inquit, *oves mea,*
hæc dicit Dominus Deus. Primò, quanta fe-
licitas est, esse gregem Dei, si quis cogitet,
fratres, etiam in istis lacrymis & in istis
tribulationibus magnum gaudium concipit.
Neque enim in ejus grege est, quem lupi
possunt flagellare, aut cujus somnum possunt
captare prædones. Illi enim dictum est: *Qui*
pascis Israël; de quo dictum est: *Non dor-*
miet, neque dormitabit qui custodit Israël.
Vigilat ergo ille super nos vigilantibus nobis,
vigilat & dormientibus nobis. Si ergo de pas-
tore homine securum est pecus hominis; quan-
ta debet esse nostra securitas pascente Deo,
non tantùm quia pascit nos, sed etiam quia
fecit nos?

Psal. 119. 2.
Psal. 120.
4.

CAP. III.
Vox pas-
toris nunc
temporis
audienda.

Isai. 42. 14.

4. UNA est nostra sollicitudo, quæ no-
bis imponitur, audire vocem pastoris: & est
nunc tempus audiendi, quia ille nondum as-
sumpsit tempus judicandi. Qui loquitur, modò
tacet. Loquitur enim in præcepto, tacet in
judicio. Ideo dicit quodam in loco: *Tacui,*
numquid semper tacebo? Quomodo tacuit
cum hoc ipsum loquendo dixerit? Qui dicit,
Tacui; non tacet: quia & hoc ipsum dicere,
Tacui; non tacere est. Audio ergo te lo-
quentem in tot præceptis, in tot sacramentis,
in tot paginis, in tot libris: audio denique
in hoc ipso quod dicis: *Tacui, numquid*
semper tacebo? Quomodo ergo tacuisti? Quia
nondum dico: *Venite, benedicti Patris mei,*
percipite regnum. Et nondum dico aliis:
Ite, maledicti, in ignem æternum, qui præ-
pa-

Matth. 25.
34.
Ibidem 41.

paratus est diabolo & angelis ejus: et hæc
ipsa ita nondum dico, ut jam a prædicam. Ul-
timam sententiam, quam dicturus est judex, in
tabella scripturus manu sua, ultra quam sen-
tentiam nihil jam judicaturus est, partes non
audiunt: illis foras exeuntibus, scribitur. Ad-
tonitæ sunt ambæ partes atque suspensæ, con-
tra quam vel pro qua sententia illius procé-
dat. Magnum secretum judicis, unde secreta-
rium nominatur. Magnus timor eorum qui in
caussa sunt; quid ille cogitet, & quid scribat
ignoratur: & homo est, & illi, de quibus ille
judicat, utique homines sunt. Ille autem Deus
noster est, & nos populus pascuæ ejus, & oves
manuum ejus. Et cum sit ille Creator, nos
creatura; ille immortalis, nos mortales; ille
invisibilis, nos visibiles; noluit nos in hac vita
latere quam ultimam sententiam in fine dic-
turus sit. Nemo ante dicit, Damno, qui vult
damnare; nemo ante dicit, Ferio, qui vult
ferire.

Secreta-
rium.

5. MAGNA ergo lenitas, magna miseri-
cordia, magna mansuetudo; sed si non abuta-
mur patientia ejus ad nostram nequitiam; &
illo nostra portante peccata, nos quasi ad fa-
ciendum ei onus augeamus peccata peccatis;
quasi ut ille plus portet, qui non laborat cum
portat: peccata nostra, quibus adhuc parcat,
quia adhuc sustinet, illius ostendunt patienti-
am, nostram cumulant sarcinam. *Ignoras, Rom. 2. 4.*
inquit, *quia patientia Dei ad pœnitentiam*
te adducit? Patientia illa est quam taciturni-
tatem vocat, de qua dicit: *Tacui, numquid*
semper tacebo? Ergo cum argueret quosdam
&

CAP. IV.
Dei patien-
tia ne abu-
tamur.

a Fr. Ulim. & Lov. Et nondum hæc ipsa ita dico, ut
iam prædicavi. Emendantur ad MSS.

Ibid. 21. &c. & diceret: *Qui prædicas non furandum, furaris; qui dicis non adulterandum, adulteras, &c.* ait: *An divitias bonitatis ejus & longanimitatis contemnis?* Quia ille bonus est, quia longanimis, quia videt & tacet, quia videt & sustinet, putas illum iniquum? *Ignoras, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit?* Et vide si semper tacebit, qui modo tacet. *Tu autem, inquit, secundum duritiam cordis tui & cor impenitens, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua.* Ergo tacet: numquid semper tacebit? Item dicit post quædam enumerata peccata: *Hæc fecisti, & tacui;* id est, hæc fecisti, et non vindicavi: *Suspicatus es iniquitatem quod ero tui similis.* Et revera hoc cogitant multi, cum fecerint multa mala, & mali sibi accidere nihil viderint, non tantum placent eis facta sua mala, sed etiam Deo placere putant: in tantum procedit impietas, ut & Deum sibi similem existimet impius contemptor. Et cum Deus eum adducat monendo, docendo, hortando, corripiendo, ad similitudinem suam; non solum non sequitur similitudinem Dei, sed Deum vult ducere ad similitudinem suam. Hæc est iniquitas major, a quam ipsa peccata, à quibus se non corrigit. *Suspicatus es iniquitatem, quod ero tui similis.* Et quid sequitur? Arguam te. Quare hoc? *Tacui, numquid semper tacebo?* Itaque, fratres, quoniam sermo iste, qui de Dei ore procedit, & me terret & vos (omnes enim unam spem bonam ha-

a Sic MSS. At editi, dum ipsa peccata, à quibus se non corrigit, Deo placere putat.

bemus in illo, & omnes pariter timere debemus, ne in illo offenso non inveniamus quod sperabamus, sed experiamur quod contempsimus) audiamus omnes tamquam oves Dei, dum loquitur qui tacet, dum monet nos, & nondum judicat nos qui fecit nos, dum vacat audire, dum licet a & legere.

6. *ET vos, inquit, oves meæ, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico inter ovem & ovem, & arietes & hircos.* Quid hinc faciunt hirci in grege Dei? In eisdem pascuis, in eisdem fontibus, & hirci tamen sinistrae destinati dextris miscentur, & prius tolerantur qui separabuntur; & hinc exercetur ovium patientia ad similitudinem patientiæ Dei. Separatio enim ab illo erit, aliorum ad sinistram, aliorum ad dexteram. Nunc autem ipse tacet, tu vis loqui. Sed unde dico, tu vis loqui? Unde ipse tacet: à vindicta judicii, non à verbo correptionis: ipse nondum separat, tu vis separare: ipse mixta tolerat, qui seminavit. Si ante ventilationem frumentum vis esse purgatum, tuo vento pessimè ventilaberis. Licuerit servis dicere: *Vis, imus, & colligimus ea?* Stomachati enim sunt videndo zizania, & doluerunt segeti bonæ permixta zizania; & dixerunt: *Nonne bonum semen seminasti? Unde ergo apparuerunt zizania?* Ille rationem reddidit unde apparuerunt; non tamen permisit, ut ante tempus evellerentur. Quamvis & ipsi servi stomachati adversus zizania, consilium tamen & præceptum à Domino expetiverunt. Displicebant illa inter segetem: sed videbant servi, quia si vel in ipsis zizaniis evellendis aliquid sua sponte facerent,

a MSS. Remigiensis & Cisterciensis, dum licet eligere.

CAPUT V.

Ezech. 34.

17.

Non evellenda zizania ante messem, nec hœdi ante iudicium separandi.

Matth. 13.

28.

ipsi zizaniis annumerarentur. A Domino expectaverunt præceptum, jussionem regis sui quasierunt: *Vis, inus, & colligimus ea?* Et ille: *Non.* Et reddidit inde caussam: *Ne fortè cum vultis colligere zizania, eradicetis simul & triticum.* Sedavit ab indignatione, nec reliquit in dolore. Grave enim videbatur servis esse zizania inter frumentum; & verè grave erat. Sed alia est conditio agri, alia quies horrei. Tolera, ad hoc enim natus es: tolera, quia fortè toleratus es. Si semper bonus fuisti, habeto misericordiam: si aliquando malus fuisti, noli perdere memoriam. Et quis est semper bonus? Facilius, si te Deus diligenter discutiat, inveniet te etiam nunc malum, quàm tu te semper bonum. Ergo toleranda sunt zizania hæc inter frumentum, hirci inter arietes, hædi inter oves. Quid autem ille de frumento? *In tempore*, inquit, *mensis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate in fasciculos ad comburendum ea, triticum autem meum recondite in horreo.* Transiet ergo agri concretio, veniet messis discretio. Exigit de nobis modò Dominus patientiam, quam proponit in se, dicens tibi: Ego certè si modò voluero judicare, numquid iniquè judicabo? Ego si modò voluero judicare, numquid falli potero? Si ego qui semper rectè judico, & qui falli non possum, differo judicium meum; tu ignorans quemadmodum judicandus sis, audes tam præproperè judicare? Videte, fratres, quemadmodum illis servis volentibus ante tempus eradicare zizania, hoc opus nec in messe concessit. Ait enim: *In tempore messis dicam messoribus;* non ait, *Dicam vobis.* Sed quid, si ipsi servi messorès erunt? Non. Nam ex-
po-

ponens omnia singillatim, *Messorès*, ait, *Angeli sunt.* Homo ergo carne septus, carnem portans, aut fortè caro totus, id est, caro corpore, carnalis animo, audes ante usurpare officium alienum, quod nec in messe erit tuum? Hoc de separandis zizaniis. De hircis quid? *Cum venerit Filius hominis, & omnes Angeli cum eo, sedebit in sede gloriae suae, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eas, sicut pastor separat oves ab hædis.* Et veniet, & separabit. Veniet messis, & separabuntur. Modò ergo tempus separationis non est, sed tolerationis. Nec ideo ista dicimus, fratres, ut corripiendi dormiat diligentia: imò verò ne in illud judicium incauti veniamus, & cæci negligentes cæcitatem nostram subito nos ad sinistram inveniamus, disciplina exerceatur, judicium non præcipitur.

7. QUID ergo Dominus? *Ecce ego judico inter ovem & ovem, & arietes & hircos.* Ego judico: magna securitas, ipse judicat, securi sint boni. Judicem ipsorum nullus adversarius corrumpit, nullus advocatus circumvenit, nullus testis illudit. Sed quantum securi sunt boni, tantum timeant mali. Non talis judicat, cui aliquid abscondatur. Numquid enim Deus judicans quæsiturus est testes, per quos discat quis sis? Unde potest falli quis sis, qui noverat quis esses futurus? Te interrogat, non alium de te. *Dominus*, inquit, *interrogat justum & impium.* Interrogat autem te, non ut discat à te, sed ut confundat te. Habentes ergo judicem talem, quem nemo contra nos fallit, nemo pro nobis, sic agamus, ut ejus judicium venturum non timeamus,

a Beccensis MS. *judicium alienum.*

CAPUT VI.
v. 17.
Del judicium securi boni, tremantes mali expectant.

Psal. 10. 6.

mus, sed expectemus & desideremus. Numquid enim frumenta timent, ne mittantur in horreum? Imò optant vehementer & desiderant. Numquid oves timent, ne ponantur ad dexteram? Imò nihil eis tam tardum est, quàm donec fiat. Hi verò ex animo & tota sinceritate dicunt, cùm orant: *Veniat regnum tuum*. Mali verò hominis in his verbis & cor trepidat, & lingua titubat. Quomodo

Matth. 6.
10.

enim dicis: *Veniat regnum tuum*? Ecce veniet: qualem te inveniet? Sic ergo age, ut securus ores. Et si quid fortè inest in conscientia errati atque peccati, habes in ipsa oratione medicinam: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Voluit enim Deus sic te esse debitorem, ut habeas debitorem. Peccando quippe inimicum a te facis Deo: sed adtende ne fortè tu habeas inimicum. Dimitte, & dimittetur tibi. Quod facis qui potes in peccato inveniri, hoc in te faciet qui de nullo peccato poterit judicari. Si autem ut homo in peccato positus, peccatori tuo non parcis, nec tuam in illo conditionem respicis, nec de cetero lapsum tuæ fragilitatis horrescis; quid tibi facturus est, qui tam securus judicat, quomodo qui numquam peccat?

Conscientia
cità mun-
danda.

8. Danda ergo opera est puræ conscientia: & si fortè aliquis inest scrupulus, præveniamus faciem ejus in confessione. In Psalmo nunc, cum cantaretur, audivimus: *Præveniamus faciem ejus in confessione*. Præveniamus eum, ne nos ipse præveniat. Post confessionem non afferet ultionem, si & tu post confessionem non repetas iniquitatem. Præ-

VC-

a Cisterciens. liber, inimicum facis Deum.

veni antequam præveniaris. Quia enim venturus est, certum est: perdes, si non desideras quod futurum est: nam & te nolente venturus est. Numquid eum dilaturus es, recusando ne veniat? Sicut noverat horam, qua judicari debuit, sic novit & horam, qua debeat judicare. Veniet ille, tu vide qualis futurus sis. Hodie inest scrupulus, hodie sit confessio, hodie renuntietur scrupulo, hodie a dimittitur, hodie laxatur. Non est ut dicas: Differt Deus veniam: tu noli differre medicinam tuam. Habes enim aliquid in animo quod te angat: & si angit, & sollicitat. Utique si in domo tua esset lapis offendens oculos tuos, juberet eum auferri de medio; maximè si aliquem paulò majorem hospitem in domo tua esses recepturus. Cum ergo Deum invocas, in te vocas; quomodo veniet in te, cui locum quò recipias, non mundasti? Sed minùs idoneus es auferre de corde tuo, quod tibi ipse fecisti? Ipsum invoca, ut mundet; ipsum invita, ut intret; dum tamen quod facturus es, modo facias, cum loquitur monendo, & tacet judicando.

9. Dixit híc hircos, dixit arietes, & judicat inter eos. * ET quid eis dicit? *Numquid non sufficit vobis, quia bonam pascuam pascebatis? Et reliquias pascuæ vestrae conculcabatis pedibus vestris; & potabatis aquam, quæ subsidebat, id est, quæ pura & tranquilla erat; & reliquam pedibus vestris turbabatis: * & oves meæ conculcationes pedum vestrorum depascebant, & conturbatam pedibus vestris aquam potabant.* Quid est hoc?

v. 19.

Pas-

a Ita omnes MSS. Editi verò, *hodie dimittatur, hodie laxetur.*

Doctrina
accepta
non amaro
corde com-
munican-
da.

Pascua Dei bona sunt, & fontes Dei puri sunt. Habemus hoc in Scripturis sanctis. Qui sunt ergo, qui quod tranquillum est, inde bibunt, & quod mundum est, inde pascuntur; & conculcant reliquias, & turbant aquam, ut oves aliæ conculcatas herbas accipiant, & aquam conturbatam bibant? Et hoc utique videtis displicere pastori, qui dicit dum fiunt ista: *Ego judico inter ovem & ovem*; ad hoc utique ne fiant. Sunt multi qui tranquille discunt, perturbatè docent, & cum habeant doctorem patientem, sæviunt in discentem. Quàm nos enim tranquille doceat ipsa Scriptura, quis nescit? Venit ergo aliquis, & legit præcepta Dei; legit & capit; capit tranquillus de tranquillo bibens, & de viridi & mundo pas-
cens. ^a Venit aliquis audire ab illo aliquid; indignatur, perturbatur, tarditatem aliquando seriùs intelligentis accusando; turbatum facit minùs intelligere, quod poterat audire tranquillus.

Luc. 24. 25.

10. Nec hoc ideo dixerim, fratres, quia non est aliquando corripienda duritia, quam ipsa tanta veritatis tranquillitas corripit, dicens: *O insensati & tardi corde ad credendum!* Si ista fiunt ea dilectione, qua volumus curam incutere hominibus, ad incutiendam diligentiam intentionis, & ad serenandam fortè nubem mentis suæ, quam de curis sæculi contraxerunt, & fortè cogitando alia inutilia, quod utile est audire non possunt. Deinde etiamsi in se quisque videat tarditatem, non sine causa ille accusatur, ut Deum roget, & solvat tarditatem, donet veritatem. Aut enim si negligentia nostra minùs intelligimus quod adivimus, utique negligentia corripienda est:

aut
^a Hoc loco Er. & aliquot MSS. *Velit*. Paulò post tres MSS. *indignatur, perturbat*.

aut si tarditas est, cum fuerit accusata, erit unde rogetur Deus. Nec doctores ergo tales reprehendendi sunt: sed qui hoc faciunt animo amaro, animo invido, ipsi conculcant pascua, & turbant fontes: quidquid fortè noverint, ita volunt nosse, ut alii non noverint. Malignæ mentis homines, tartareo zelo pleni, lividi non in corpore, sed in corde, legerunt & intellexerunt; cum interrogati fuerint: Multum est ad te, ego tibi ista credam? Et tu dignus es ista legere vel audire? Quid turbas aquam? Ambobus fons manat. Quid conculcas herbas communes? Non tu pluisti, ut nascerentur.

11. EST aliud in his verbis, quod non absurdè potest intelligi. Sunt homines qui putant, sibi in bene vivendo sufficere conscientiam, & non valdè curant, quid de illis alter existimet; ignorantes quia cum homo viderit hominem bonæ conscientie negligentius viventem, passim se cuilibet & ubilibet conjungentem, habentem scientiam quòd nihil sit idolum, & tamen in idolio recumbentem, conscientia illius cum sit infirma, ædificatur non ad ea quæ perscrutatur, sed ad ea quæ suspicatur. Neque enim homo ^a par tuus, frater tuus, intrare potest in conscientiam tuam, quam novit Deus. Conscientia tua coram Deo est, conversatio tua coram fratre tuo: si de te ille aliquid mali suspicans, perturbatus ædificatur ad aliquid faciendum, quod te putat facere, cum sic vivis; quid prodest, quia venter conscientie tuæ hausit aquam puram,

TOM. VI.

s

Doctores
lividi &
amarulenti.

CAPUT
VIII.

Nonsufficit
bona conscientia, si
est negligens coram
hominibus
conversatio.

1. Cor. 8.
10.
Florus ad
Gal. 1.

a

^a Editi, *pater tuus*. Castigantur auctoritate Cisterciensis MS. & Flori.

a & ille de tua negligenti a conversatione bibit turbatam?

Hominibus placere quatenus studentum.

Gal. I. 10.

b

1. Cor. 10. 33.

Ibidem 32.

2. Cor. 8. 21.

2. Cor. 1. 12.

12. Et audis tales, cum corripiuntur ne ista faciant, respondere nobis, & dicere: Apostolus dicit: *Si hominibus placere vellem, Christi servus non essem.* Et hic aquam turbas, pasqua conculcas. Adtende melius, ne & tibi aquam b turbes. Quod ait Apostolus: *Si hominibus placere vellem, Christi servus non essem;* optime accipio, Apostolicam sententiam libenter agnosco. Sed aliud in Apostolo non legisti? *Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo, non quaerens quod mihi prodest, sed quod multis, ut salvi fiant.* Rursus eundem Apostolum non audisti? *Sine offensione estote iudeis, & graecis, & Ecclesiae Dei.* Tertio eundem Apostolum non audisti? *Providemus enim bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Ait ergo ille: Expone itaque mihi, quomodo intelligam diversa atque contraria: hac dicentem Apostolum: *Si hominibus placere vellem, Christi servus non essem;* hac dicentem: *Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo;* hac dicentem: *Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae;* hac dicentem: *Providemus bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Si tranquillus audias, si tibi ipsi aquam tuae mentis non perturbes, quantum poterō, fortassis exponam. Sunt homines temerarii iudices, detractores, susurrōnes, murmuratores, qua-

a Sic Florus, & meliores MSS. Alii quidam, de tua negligentia conversationem habet turbulentam. Editi autem, de tua negligentia conversationem bibit turbatam.

b Sic Florus, & plerique MSS. At editi, turbet.

quaerentes suspicari quod non vident, quaerentes etiam jactare quod nec suspicantur: contra tales quid remanet, nisi testimonium conscientiae nostrae? Neque enim, fratres, etiam in illis quibus placere volumus, gloriam nostram quaerimus, aut gloriam nostram quaerere debemus, sed illorum salutem: ut si bene ambulamus, nos sequendo non erreat; imitatores nostri sint, si nos Christi; si autem nos non Christi, imitatores sint Christi. Ipse enim pascit gregem suum, & cum omnibus bene pascentibus ipse solus est; quia omnes in illo sunt. Non ergo utilitatem nostram quaerimus, quando a placere hominibus volumus: sed gaudemus eis placere quod bonum est, propter ipsorum utilitatem, non propter nostram dignitatem. Contra quos autem dixerit Apostolus: *Si hominibus placere vellem, Christi servus non essem;* manifestum est: & propter quos dixerit: *Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus placeo per omnia;* manifestum est: utrumque dilucidum, utrumque tranquillum, utrumque purum, utrumque non perturbatum: tu tantum pasce & bibe, noli conculcare & turbare.

13. Nam & Dominum ipsum Jesum Christum magistrum Apostolorum utique audisti: *Luceant opera vestra coram hominibus, ut videant bona facta vestra, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est;* id est, qui vos fecit tales. *Nos enim populus pascae ejus, & ovēs manuum ejus.* Ille ergo laudetur, qui te fecit bonum, si bonus es; non tu, qui per te ipsum non poteris esse nisi malus. Quid vis autem in contrarium ducere veritatem, ut quan-

52

a Cisterciensis MS. omnibus.

Quando sufficiat conscientia.

1. Cor. 4. 16.

a

Matt. 5. 16.

Psal. 94. 7.

do boni aliquid facis, te velis laudari; quando mali aliquid facis, Dominum velis vituperari? Uti que enim qui dixit: *Luceant opera vestra coram hominibus*; ipse dixit in eodem sermone: Nolite facere justitiam vestram coram hominibus. Sed sicut in Apostolo ista tibi contraria videbantur, sic et in Evangelio. Si autem non perturbes aquam cordis tui; & hinc agnosces pacem Scripturarum, & habebis cum eis & tu pacem. Si autem tu cum eis habere nolueris pacem, tu in te committis litem tuam, illæ non amittent pacem suam.

^a Propter illos enim qui se hominibus ^a jactando commendant, & ita ventilant bona opera sua, ut finem bonorum operum suorum in laude hominum ponant, eandemque laudem hominum quasi pro mercede computent bonorum operum suorum: de his dicitur: *Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam.*

^{Mat. 6.} Contra eos dicitur: *Cavete justitiam vestram facere coram hominibus.* Proinde sequitur: *Ut videamini ab eis.* Ultra non porrexit intentionem, hinc fecit finem. Nolite sic facere coram hominibus quidquid boni facitis, ut videamini ab eis, ut ipse sit finis operis vestri, videri ab eis. Nolite ergo sic, ut videamini ab eis.

^b Hinc autem non ibi ponit finem, ut videamur ab hominibus, coram quibus vult esse bona facta nostra; sed ait: *Luceant opera vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra.* Non quievit, neque hinc remansit; sed duxit hinc te ^c sursum, & tulit te à te

^a Florus, & aliquot MSS. *se hominibus jactant, & ita ventilant opera* &c. Duo autem carent istis verbis, & *ita ventilant.*

^b Ita MSS. At editi, *Hic autem.*

^c Sic Florus, & aliquot MSS. Editi verò, *sursum.*

(caderes enim si esses in te) & ubi tutus esses posuit te. *Videant, inquit, bona opera vestra, & glorificent Patrem vestrum qui in calis est.* Noli irasci, quia ille glorificatur: apud illum esto, & in illo glorificaberis. *Ut non glorietur, ait Apostolus, omnis caro coram illo.* Ergo sine gloria remanebimus? Non: ait enim ipse: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Nam & testimonium conscientia nostræ ^a ita nobis gloria est, quia in illo est. Nam si ita est gloria nostra, ut nobis placeamus, & efficiamur placentes nobis, valde stulto homini placet, qui sibi placet.

14. Curemus ergo, fratres, non tantum bene vivere, sed etiam coram hominibus bene conversari; nec tantum habere bonam conscientiam, sed quantum potest nostra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis humanæ, curemus nihil etiam facere quod veniat in malam suspicionem infirmo fratri; ne forte puras herbas mandendo, & puras aquas bibendo conculcemus pascua Dei, & oves infirmæ conculcatum manducant, & turbatum bibant. Et ^b *vx*, propter istum qui dicit, *Ego judico inter ovem & ovem.*

15. *Pro istis hæc dicit Dominus Deus ad eos: Ecce ego judico inter ovem fortem, & inter ovem imbecillam.* Aliud aliquid dicat. * JAM audivimus de his qui conculcant herbas, & perturbant aquas: audiamus aliud genus mali, & magnum genus mali. Postea de hircis nullam facit mentionem: semel illos nominavit, ut sciremus esse: ipse enim illos bene novit. Postea sic loquitur, tamquam om-

^{1. Cor. 1. 29.}

^{Ibid. 31.}

^{Bonæ conversationis cura.}

^{v. 17.}

^{v. 20.}

* CAP. IX.

^{Oves & hircos nunc discernere solius Dei est.}

^a Editi, *in nobis.* At Florus, & MSS. *ita nobis.*

^b Editi, *Et vel.* At MSS. *Et vx.*

nes oves sint. Primò quomodo ipse videt, postea verò quomodo nos videmus, locutus est. Hirci enim quia insunt, & quia in fine separabuntur, notum sit a ovibus: modò tamquam inter ovem & ovem discernò. b Non scit nisi prædestinatione & præscientia oves & hircos ille solus, qui prædestinare potuit, qui præscire. Modò quia omnes sub c signo Christi sunt, & omnes ad gratiam Dei accedunt, ovem te putas, hircum te fortè Deus novit: sed tamquam ovis audi quod audis: *Ecce ego judico inter ovem fortem, & inter ovem imbecillam.*

v. 21z
Schismatis
donatistarum
auctores
superbi.

16. *Quoniam lateribus & humeris vestris impellebatis, & cornibus vestris percutiebatis, & omne quod deficiebat comprimebatis, quoadusque dispergeretis eas foras.* Quis hoc non intelligat? Quis non exhorrescat? Si nullæ oves foris sunt, non est factum. Si autem multas oves foras errare plangimus, vae quorum humeris & lateribus & cornibus factum est. Non enim hæc facerent, nisi fortes oves. Quæ sunt fortes? De suis viribus præsumentes. Quæ sunt fortes? De sua justitia gloriantes. Non diviserunt oves, non foras miserunt, nisi qui se justos esse dixerunt: d humeri audaces ad impellendum, quia non portant sarcinam Dei: latera mala, conspirantes amici, societas pertinaciæ: cornua erecta, elata e superbiâ: impelle lateribus & humeris, ventila cornibus, mitte foras quod non f emisisti. Certè ipsa tota causa est, quia tu jus-

- a Duo MSS. omnibus.
b Sic MSS. At editi. *Nam scit prædestinatione &c.*
c Editi, *sub jugo*. Reponimus, *sub signo*: quia sic omnes MSS.
d Editi, *humeris*. Meliùs Cisterciensis MS. *humeri*.
e Plures MSS. *superba*.
f Sic MSS. Editi autem, *quod non emisisti*.

justus, & alii injusti; & indignum erat, ut justus esset cum injustis: indignum videlicet, ut frumenta essent inter zizania; indignum, ut oves inter hircos pascerent, donec pastor veniret qui in separando non errat. Itanè tu Angelus eradicans zizania? Non te agnoscerem Angelum eradicantem zizania, nec si jam messis venisset. Ante messem non tu, sed quisquis fuerit, non est verus. Qui designavit messores, designavit & tempus. Possent & homines se Angelos dicere. Invenimus fortasse in Scripturis & homines dictos Angelos, sed tamen ego tempus messis adtendo. Angeli tibi nomen potes imponere, tempus messis non potes breviare. Itaque falsum dicis, a quia sis; quia nondum venit quando sis. Proinde cum venerit, & veri messores missi fuerint, nescio ubi te inveniant, utrum purgandum qui in horreo recondaris, an alligandum qui in ignem projiciaris. Ideo enim dico, fortè, quia non audeo judicare. Modò te foris doleo: utrum sis futurus intus, ignoro.

17. Interim audi ex alio Scripturæ testimonio de te scriptum esse, cum vivis; & noli velle zizania eradicare, quando tempus non est; sed tu ipse intrò redi, cum tempus est. Dicit alia Dei Scriptura: *Filius malus ipse se justum dicit*. Hi sunt humeri, & latera, & cornua tua. Malè fortis, quantò meliùs esses infirmus? Malè fortis, sed non sanus. Malè fortis phreneticus cædit & medicum. Dicis te perfectum, ut facias defectum. Quantò potiùs, quantò utiliùs esses infirmus, ut ille te perficeret, qui novit imperfectum b tuum?

Donatistas
separationem
suam
excusare
non posse.

Prov. 24.
sec. LXX.

- s 4 Apos-
a Editi, *qui sis*. Meliùs fortè aliquid MSS. *quia sis*, scilicet, Angelus.
b In MSS. *post imperfectum*, non additur, *tuum*.

2. Cor. 12.
7.

Apostolus Paulus vas electionis, ne extolleretur in revelationibus (quod dicere non aude-remus, nisi ipsi dicenti crederemus) *In magnitudine*, inquit, *revelationum ne extollar, datus est mihi stimulus carnis meae, angelus satanae, qui me colaphizet*. Ne cornua erigeret, colaphizari se dicebat. *Propter quod, inquit, ter Dominum rogavi, ut auferret eum a me; & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*. Quam est ergo utilior infirmitas quae perficitur, quam illa firmitas quae impellit oves, quae ventilat ut excludat? Filius ergo malus ipse es, tute justum dicis: *Filius malus ipse se justum dicit*; exitum autem suum non abluit. Attendite, fratres mei, sententiam quamdam brevem numero verborum, sed ingentem pondere veritatis. Justum se dicit, ut exeat & excludat. Justum se dicit, sed malus est: ideo exitum suum non abluit. Quid est, non abluit? Non purgat, non defendit, non excusat. Quare enim te separasti? Quare existi? Quare tibi tremit cor, quando audis ex libris divinis: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*; si tamen illa mala fortitudo, qua oves Dei impellis, & impingis, & ventilas, permittit tremorem ad cor tuum? Nam utique cum audis: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis*; ille loquebatur qui in Ecclesia erat. Ecclesia toto orbe diffusa est; tu quid facis foris? Neque enim ego annuntio Ecclesiam toto orbe diffusam: Prophetæ annuntiaverunt, Apostoli annuntiaverunt, ipse Dominus annuntiavit Ecclesiam toto orbe diffusam. Modò cum Psalmus legeretur, audivimus: *Non repellit Dominus plebem suam*. Tamquam quæreretur: Quam? *Quoniam in manu eius*, inquit, *finest-*

I. Joann. 2.
19.Ps. 93. 4.
Psal. 94. 4.

terra. Ipse non repellit, & tu impellis. Impellis, ventilas, excludis, jactas traditores, non probas. Cornua sunt ista ventilantis, non mansuetudo pascentis. Ecce plebs Dei in finibus terræ: ecce plebs Dei gemens & plorans ante Deum, qui eam fecit, dicit in Psalmo ipsi Domino, ante quem plorat: *A finibus terræ ad te clamavi, cum angeretur cor meum*. Vide quemadmodum se humiliat in angore cordis. Et quid sibi præstitum dicit? *In petra exaltasti me*. In petra Christo exaltasti, non de monte a Donato præcipitasti. I nunc, & jacta cornua, extende latera, infla humeros tuos, & impelle oves; & dic, Justus sum. Respondebit tibi Scriptura: *Malus non justus. Filius malus ipse se justum dicit*. Si justus es, quid exis foras? Quid ejicis foras? Quid cum his, quos ejicis, facis foras? Tamquam ovis hircos fugisti. Meliùs ab ipsis a pastore ad dexteram separaris, quam cum ipsis ad sinistram confutaris. Hirci erant, tu ovis: pasceres cum hircis. Quid te pasqua, quid te fontes offenderant? Postremò quid te ipse pastor offenderat? Qui ad tempus gregem utrumque permiscuit; qui etiam sibi quando libet hoc bene facienti, tamen separationem in finem servavit. Neque enim ille etiamsi modò separaret, erraret. Ille in finem differt; tu ante tempus separas. Non exspectas finem, nesciens quando tibi sit finis. Unde hoc, nisi quia & ipsos quos tamquam hircos accusasti, falsò accusasti? Nam si verè accusasses, non te separasses. Tua separatio illorum est purgatio. Si zizania erant, quid ea voluisti ante tempus separare? Cum ipsis permixtum triticum

Ps. 60. 3.

a Editi, non de monte Donati.